



EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

PRVI ODJEL

PREDMET EFSTRATIOU I DRUGI PROTIV GRČKE

(Predstavka br. 53221 /14)

PRESUDA

•Član 6, stav 1 (građanski) • Pristup sudu • Pretjerani formalizam po kojem je Kasacioni sud donio odluku o načinu na koji se podnosioci predstavki trebaju pravno pozvati pred Apelacionim sudom na dokaze predočene pred Prvostepenim sudom i koje oni smatraju odlučujućim za ishod spora • Legitimni cilj zakona da osigura pravilno funkcionisanje sudova i da osigura da stranke uzmu u obzir dokaze na koje se pozivaju u žalbenom postupku i da poštedi Apelacioni sud nepotrebnog opterećenja kako bi ubrzao tok postupka • Primjena od strane Kasacionog suda jasnih, pristupačnih i lako razumljivih proceduralnih pravila za podnosiocima predstavke, uz pomoć advokata s iskustvom u pravnom postupku

STRAZBUR

19. novembar 2020

KONAČNA

19.02.2021

*Ova je presuda postala konačna pod uslovima definisanim u članu 44. stav 2. Konvencije.
Može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.*



U predmetu Efstratiou i drugi protiv Grčke,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u Vijeću u sastavu:

Ksenija Turković, *predsjednica*,

Krzysztof Wojtyczek,

Linos-Alexandre Sicilianos,

Gilberto Felici,

Erik Wennerström,

Raffaele Sabato,

Lorraine Schembri Orland, *sudije*,

i Renata Degener, *zamjenica sekretara Odjela*,

Imajući u vidu :

predstavku (br. 53221/14) pokrenutu protiv Republike Grčke, čijih pet državljana, imena im se pojavljuju u dodatku (u daljem tekstu: podnosioci predstavki) su pokrenuli postupak pred Sudom prema članu 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (dalje u tekstu: Konvencija) 18. jula 2014,

odluku da se o predstavi upozna Vlada Grčke,
prigovore stranaka,

Nakon zasjedanja u Vijeću 20. oktobra 2020.

Donosi sljedeću presudu, usvojenu tog dana:

UVOD

1. Ova predstavka se odnosi na navodni pretjerani formalizam prema kojem su se Apelacioni sud i Kasacioni sud izjasnili o načinu na koji su podnosioci predstavki po zakonu morali da se pozovu pred Apelacionim sudom na dokaze predočene pred Prvostepenim sudom i koje smatraju odlučujućim za ishod spora.

ČINJENICE

2. Podnosioc predstave zastupa Gđa V. Christianos, advokat i univerzitetski profesor.

3. Vladu zastupa ovlašteno lice njihovog predstavnika, gđa G. Papadaki, sudija prisjednik Državnog pravnog vijeća.

A: Geneza slučaja

4. Prvi podnosilac predstave, Kyriaki Efstratiou, je supruga Neofytosa Efstratioua, trećeg podnosioca predstave. Ostala tri podnosioca predstave su djeca prve podnositeljice predstave.

5. Podnosioci predstave navode da je kompanija Easton Investment Trust osnovana 2. aprila 1987. godine i da je 3. aprila 1987. godine prenesena isključivo na Kalliopi M., suprugu njenog pokojnog supruga Sotiriosa M., kao jedinog dioničara i vlasnika. U vrijeme osnivanja, kompanija nije imala bankovni račun na svoje ime, a troje djece Kalliopi M. (Michail M., Georgios M. i prva podnositeljica predstave, Kyriaki Efstratiou, rođena M.) nisu bili

dioničari kompanije i nisu imali nikakvu ulogu u administraciji kompanije. Nakon smrti Sotiriosa M., Kalliopi M. i njena djeca pristupili su podjeli novca pokojnika. Kalliopi M. zadržala je iznos od 600.000 funti koji je bio položen na zajednički račun s njenim mužem, a troje djece je dobilo gotovinu s drugih računa pokojnika (500.000 američkih dolara).

6. Sotirios M. umro je 4. jula 1987. godine, prije nego što je račun otvoren u N.S. banci. 23. oktobra 1987. godine, Kalliopi M. je imenovala svoje troje djece kao članove Upravnog odbora firme Easton Investment Trust, ali oni time nisu stekli nikakva imovinska prava nad društvom ili njegovim kapitalom. Njih četvoro su 7. novembra 1989. odlučili otvoriti račun u gore spomenutoj banci kojim će upravljati ili samo Kalliopi M. ili zajedno s troje djece. Prema riječima podnosioca predstavke, nije bilo postavljeno nikakvo ograničenje na povlačenje iznosa deponovanih na računu od strane Kalliopi M.

B. Postupak pred Prvostepenim sudom u Atini

7. Navodeći da su oni jedini nasljednici pokojnog Michaila M., Pelagia M. i Daphni-Maria M., prva je bila Michailova supruga, a druga kćerka, 24. oktobra 2010. godine, podnijele su tužbu Prvostepenom sudu u Atina. Objasnili su da je Sotirios M., Michailin otac, položio novčani iznos u N.S. banku i da je, kako bi zajedno upravljao sa svojom suprugom, Kalliopi M. i njenom djecom, 1987. godine, osnovao liberijsku kompaniju, Easton Investment Trust, koja je bila nosilac bankovnog računa. Kalliopi M. je bila je jedini dioničar kompanije, a troje djece bili su članovi Upravnog odbora.

8. Tužiteljice, suprotne strane podnosioca predstavke, tvrdile su da kompanija nije poštovala uslove propisane grčkim zakonom prilikom njenog osnivanja, da je njeno pravo sjedište u Grčkoj, da nije razvila nikakvu djelatnost i da je u stvarnosti bilo društvo bez pravnog lica, tako da je svaki član doprinio dobiti i gubicima do $\frac{1}{4}$. Navele su da je nakon smrti Kalliopi M. 16. januara 2003. kompanija raspuštena i da je preostali iznos na računu (268.038 funti) podijeljen između troje djece. Takođe su navele da su djeca nakon smrti Kalliopi M., shvatila da je povlačila više od procenta $\frac{1}{4}$ na koji je imala pravo i da je taj novac donirala podnosiocima predstavke. Potvrdile su da su potonji znali da su donacije prelazile iznose od $\frac{1}{4}$. Zatim su zatražile da se podnosiocima predstavke naloži da im s kamatama vrate iznose koje su primili od Kalliopi M.

9. Kako bi pobili navode tužiteljica, podnosioci predstavke su podnijeli Sudu izjavu svjedoka pod zakletvom (kao Prilog 1), sastavljenu 27. januara 2009. godine pred notarom D.F. U gore navedenoj izjavi, svjedokinja je potvrdila da je nakon smrti Sotiriosa M. došlo do *de facto* podjele njegove imovine između njegove supruge Kalliopi M. i troje djece. Kao dio ove podjele, velike sume novca u stranoj valuti podijeljene su između Kalliopi M. i njene troje djece. Kalliopi M. je zadržala preostali iznos od 600.000 funti na zajedničkom računu koji je imala sa svojim bivšim mužem. Niko od djece nije osporio ovu *de facto* podjelu tokom 16 godina prije smrti Kalliopi M. Međutim, svi su prihvatili da ta suma pripada isključivo njihovoj majci.

10. Podnosioci predstavke su podnijeli i druge anekse (5 do 15) kojima su pokušali utvrditi da je Kalliopi M. jedina ovlaštena za upravljanje bankovnim računom i jedina koju je banka

savjetovala o načinu na koji je najbolje upravljati računom, raspolagati deponovanim iznosima kako je htjela i primati izvode s računa.

11. Na ročištu od 24. oktobra 2006. godine, svjedokinja podnosilaca predstavke, Ef.Ma., dala je slijedeću izjavu u kojoj je, između ostalog, navedeno:

„Kada je Sotirios M. preminuo, Kalliopi M. je svakom svom djetetu dala 500.000 USD. Ostatak računa zadržala je za sebe, naime 600.000 funti. Odlučila je pokrenuti kompaniju kako bi njena djeca mogla podizati novac kad se ona razboli. Zadržala je ono što je htjela da ima za izdržavanje. (...) Novac je bio njen i rekla je da ju je suprug štitio i da nije bila teret za svoju djecu (...) ”

12. Presudom br. 2216/2009 od 29. maja 2009. godine, Prvostepeni sud je odbacio tužbu tužiteljica, suprotstavljenih strana podnosilaca predstavke i zaključio da podnosioci predstavke nemaju obavezu da plate bilo koji iznos protivnim stranama.

13. Sud je smatrao da je liberijska kompanija stvorena iz poreznih razloga, kako bi se prikrila donacija Sotiriosa M. njegovoj supruzi, Kalliopi M., te da je dio ove imovine potonjeg prebačen na Kalliopi M. bez naknade za porez. Sud je takođe utvrdio da je cijeli iznos na računu pripadao Kalliopi M., koja je sama upravljala njime do svoje smrti i koristila ga za podmirivanje svojih troškova i davanje donacija svojoj djeci i unucima. Konkretnije, Sud se izjasnio na slijedeći način:

„Kako proizilazi iz izjava pod zakletvom svjedoka stranaka koje je Sud uredno ispitao (...), iz izjave pod zakletvom (...) br. 34643/27.1.2009 svjedoka optuženih pred notarom i od svih ostalih dokumenata, bez izuzetka, koje su stranke dostavile i na koje se pozivaju, dokazane su slijedeće činjenice: (...)

Iz navedenog, a u kombinaciji s izjavama svjedoka, prema mišljenju Suda, dokazano je da je novac pronađen na bankovnom računu u cijelosti i isključivo pripadao Kalliopi M. koja je njime upravljala samo do smrti 16.1.2003 (...). ”

Osim toga, Sud je utvrdio da su Michail M., Georgios M. i Kyriaki Efstratiou imenovani za suvlasnike računa u slučaju da njihova majka ne može upravljati njime i da se novac s računa prenese njima nakon smrti njihove majke.

C. Postupak pred Apelacionim sudom u Atini

14. Protiv ove presude žalile su se tužiteljice, suprotstavljene strane, podnosilaca predstavke. Tvrdile su da liberijska kompanija nije bila fiktivna i da je imala članove, s podjednakim udjelom, Kalliopi M., Michail M., Georgios M. i Kyriaki Efstratiou. Takođe su istakle da je tvrdnja podnosilaca predstavke da je novac bio dio nasljedstva Kalliopi M. neosnovana, jer je njeno jedino pravo bilo da koristi iznose na računu za svoje potrebe, a ne da daje donacije trećim stranama, pa čak i suvlasnicima zajedničkih računa.

15. Sa svoje strane, u svojim prigovorima od 12. aprila 2011. godine, podnosioci predstavke su tvrdili da je novac na računu pripadao Kalliopi M. kao nasljedni dio imovine Sotiriosa M., i da je ona mogla raspolagati njime bez ograničenja u pogledu iznosa povlačenja. Na kraju svojih zapažanja, tačka 6 glasi:

"Pozivanje na prigovore u prvostupanjskom postupku i na srodne dokumente

Kako bi odbacili nejasnu, neosnovanu i varljivu žalbu, podnosimo i pozivamo se kao Aneks A na ovjerenu kopiju naših prigovora u prvostupanjskom postupku, od 29. januara 2009. godine, sa svim prilogima pod brojevima od 1 do 15, kao i naših dodatnih prigovora - odgovor, od 2. februara 2009. Prvostepeni prigovori i dodatna zapažanja - odgovor, se čitaju riječ po riječ na slijedeći način: (...) "

16. Nijedan novi dokaz nije izveden pred Apelacionim sudom.

17. Presudom br. 438/2012 od 27. januara 2012. godine Apelacioni sud u Atini je uvažio žalbu. Smatrao je da su suprotne strane podnosilaca predstavke imale pravo zahtijevati iznose koje su potonji primili na poklon od Kalliopi M. i da ih ne bi primili da potonja nije podigla s računa kompanije više novca, koji joj nije pripadao.

18. Osim toga, pozivajući se na član 240. Zakona o građanskom postupku, Apelacioni sud je precizirao da je prilikom donošenja svoje odluke uzeo u obzir samo slijedeće dokumente: presudu Prvostepenog suda, njegov zapisnik, prigovori u prvostepenom postupku, zahtjev za privremene mjere tužilaca, žalbu i dodatne prigovore i ovlaštenja. Naveo je da nije uzeo u obzir ostale dokumente (uključujući izjavu pod zakletvom, izjavu sastavljenu pred notarom i izvode računu koji su poslani Kalliopi M.) na koje se nije pozvalo na jasan i precizan način, kao što je to predstavio član 240 gore naveden.

Preciznije, Apelacioni sud se izjasnio na slijedeći način:

"(...) Izjava pod zakletvom koju su podnijeli podnosioci predstavke i na koju se oni ne pozivaju u svojim pisanim podnescima pred ovim Sudom, neće se uzeti u razmatranje.

Kao što se može vidjeti iz izjava pod zakletvom pred Prvostepenim sudom, koje su uključene u izvještaj (...), iz izjava svjedoka [GA] i [IG] za [tužioce/ protivne strane podnosilaca predstavke] (...) i iz svih dokumenata koje stranke legalno podnose i na koje se pozivaju, dokazane su slijedeće činjenice (...).

Slijedom toga, Prvostepeni sud, koji je presudio drugačije, smatrajući da ne postoji kompanija bilo koje vrste i da je u nazivu kompanije skrivena donacija Sotiriosa M. njegovoj supruzi, kojoj je novac isključivo pripadao, i s kojim je ona pokrivala svoje troškove i davala donacije svojoj djeci i unucima, s jedne strane je pogriješio u pogledu tumačenja primjene Zakona, a s druge strane u pogledu procjene dokaza koji su mu dostavljeni (..). "

D. Postupak pred Kasacionim sudom

19. Podnosioci predstavke su se žalili protiv ove presude Kasacionom sudu. Tvrdili su da je neuzimanjem u obzir odlučujućih činjenica od strane Apelacionog suda, koje bi mogle imati odlučujući utjecaj na ishod postupka, a koje su proizašle iz dokaza koje je Apelacioni sud isključio, povrijeđeno načelo proporcionalnosti svojstveno pravu na pravično suđenje. Ovi dokazi su bili : izjava pod zakletvom D.F.-a sačinjena pred notarom, potvrda o obavještenju o ovoj izjavi od strane sudskog izvršitelja, dokumenti koji se odnose na određene oročene depozite i određeni izvještaji o spornom računu sastavljeni između 1997. i 2002. godine i poslani Kalliopi.

20. Konkretnije, podnosioci predstavke su tvrdili da su gore navedeni dokumenti utvrdili slijedeće činjenice:

(1) da je 1987. godine Sotirios M. osnovao, prema liberijskim zakonima, brodsku kompaniju Easton Investment Trust, čije je pravo sjedište bilo u Pireju;

- 2) da je Kalliopi M. bila jedini dioničar kompanije;
- 3) da su troje njene djece bili obični upravitelji kompanije;
- 4) da su iznosi u funtama položeni na ime kompanije na račun otvoren u N.S. banci;
- 5) da društvo nije razvilo nikakvu komercijalnu ili pomorsku djelatnost, da nije kupilo niti upravljalo nekim brodom, već je samo upravljalo kapitalom deponiranim kod gore navedene banke;
- 6) da je kapitalom upravljala samo Kalliopi M. i da su tri upravitelja kompanije imala pravo upravljati kompanijom samo ako je Kalliopi M. u tome spriječena;
- 7) da je sav kapital došao od donacije koju je Sotirios M. dao Kalliopi M., stvaranjem kompanije iz poreskih razloga, te da je potonja sama njime upravljala do kraja svog života, izdržavajući se i davajući donacije svojoj djeci i unucima.

21. Presudom br. 201/2014 od 28. januara 2014. godine, Kasacioni sud je odbacio žalbu. Smatrao je da pozivanje na dokumente koji su spomenuti u njihovom podnesku u prvostepenom postupku i koji su uključeni u žalbeni podnesak, nije zakonito jer se ne upućuje na određeni odlomak u podnesku u prvostepenom postupku, koji jasno i precizno upućuje na te dokumente. Takođe je smatrao da liberijsko preduzeće nije predstavljalo trgovačko društvo prema grčkom zakonu, već civilno društvo osnovano između Kalliopi M. i njene djece, te da je imovina kompanije jednako pripadala svim članovima. Konačno, Kasacioni sud zaključuje da je izjašnjavanje o krivici zasnovano na pogrešnoj procjeni dokaza Apelacionog suda (posebno, jer su upravitelji kompanije imali pravo upravljati njime u slučaju nesposobnosti Kalliopi M., te da je ona bila jedini vlasnik iznosa, koje je dobila kao poklon od njenog supruga) bilo je neprihvatljivo jer se ovaj navod o pogrešnoj procjeni zasnivao na činjenicama koje nije utvrdio Apelacioni sud.

22. U izvršavanju presuda Apelacionog i Kasacionog suda i primjenom privatnog dogovora zaključenog između njih, podnosioci predstavke morali su platiti protivnim stranama iznos od 334.330,95¹ eura koji je raspodijeljen na sljedeći način: pet podnosilaca predstavke: Kyriaki Efstratiou 73.789,77 eura; Kalliopi Samiotou 82.763,17 eura; Anna Samiotou 82.763,17 eura; Amalia Efstratiou 82.763,17 eura; Neofytos Efstratiou 12.251,67 eura. Ovi iznosi izračunati su na osnovu a) iznosa koje je dosudio Apelacioni sud, b) kamate obračunate do 4. novembra 2014. godine, c) troškova koje su imale suprotne strane pred prvostepenim sudom i Apelacionim sudom, d) troškovi presude Apelacionog suda i e) troškovi advokata suprotnih strana za sastavljanje zahtjeva za prinudno izvršenje presude Kasacionog suda.

¹ 187.334,74 eura za glavnica, 130.603,41 eura za kamate i 16.392,80 eura za troškove

RELEVANTNI DOMAĆI PRAVNI OKVIR I PRAKSA

23. Relevantni članovi Zakona o građanskom postupku glase:

Član 237

"1. (...) Istovremeno sa svojim prigovorima, stranke moraju podnijeti a) kopiju prigovora koju je potvrdio advokat stranke i b) u slučaju neprihvatljivosti, sva sredstva dokazivanja i dokumente postupak na koji se pozivaju u svojim prigovorima. "

Član 240

"Kako bi se ponovili navodi izneseni na prethodnom ročištu pred istim ili Višim sudom, dovoljno je da ih ponovo podnesete u obliku kratkog sažetka i s pozivom na stranice zapažanja iznesenih tokom prethodnog ročišta. Potrebno je podnijeti ovjerenu kopiju podnesaka podnijetih na prethodnom ročištu. "

24. Zakonodavna uredba br. 958/1971 kojom je član 240. uveden u Zakon o građanskom postupku navodila je da je svrha potonjeg bila izbjegavanje pretjeranog pritiska na sudije koje bi bile dužne locirati navode stranaka sadržane u njihovim prigovorima podnesenim u postupku pred prethodnim instancama.

25. Vlada je tvrdila da je u tumačenju ovog člana, Kasacioni sud pojasnio da se ne odnosi samo na način ponavljanja "navoda", već se primjenjuje i na oslanjanje na dokaze. Slijedom toga, pozivanje na žalbeni dokument nije valjano ako se u žalbenim podnescima nalazi samo općenito upućivanje na sve dokumente koje je stranka iznijela u prvom stepenu (presude Kasacionog suda br. 9/2000, br. 23/ 2008, br. 324/2009 i br. 239/2017). Pozivanje pred Kasacionim sudom na dokumenta koji služe kao dokaz, nije valjano ako je podnesak podnjet u prvom stepenu (koji se odnosi na ove dokumente) priložen samo kao fotokopija žalbenog podneska (odluke plenarnog sastava Kasacionog suda br. 9/2000 i br. 3/2008). Tekst prvostepenih zapažanja mora biti integrisan u jedinstveni tekst koji će biti podnjet pod imenom žalbenih podneska i koji će potpisati advokat dotične osobe (presude Kasacionog suda br. 946/2015, br. 1509 /2014, br. 982/2013, br. 476/2001 i br. 865/2009). U ovom slučaju je valjano pozivanje pred Apelacionim sudom na dokumente koji su na specifičan, jasan i precizan način navedeni u jedinstvenom tekstu žalbenih podneska. Stoga bi to moralo biti direktno i posebno pozivanje na dokumente, a ne indirektno pozivanje koje bi se jednostavno odnosilo na zapažanja u prvom stepenu, kao nezavisni i zasebni akt (presuda Kasacionog suda br. 794/2017).

26. Sa svoje strane, podnosioci predstavke navode da su određene presude Kasacionog suda potvrdile da član 240. isključivo reguliše način pozivanja na „navode“ i ne primjenjuje se u pitanjima pozivanja na dokaze (presude br. 264/1989 i br. 182). /2000). Čak je i u presudi br. 9/2000, koju je Vlada citirala gore, manjina od šest sudija tvrdila da član 240 ne reguliše način ponovnog oslanjanja na zakonito podnesene dokumente s pisanim podnescima, podnesenim na prethodnim ročištima i nije se mogao primijeniti po analogiji.

27. Član 904. stav 1. Građanskog zakonika propisuje:

"Svako ko se obogatio bez opravdanog razloga na osnovu tuđe imovine ili na štetu tuđe imovine, dužan je vratiti dobit. Ova se obaveza posebno primjenjuje u slučaju plaćanja neopravdane uplate ili usluge iz razloga koji nije realizovan ili je prestao postojati ili je nezakonit ili nemoralan (...). "

PRAVO

I. O NAVODNOJ POVREDI ČLANA 6 STAV 1 KONVENCIJE

28. Podnosioci predstavke žalili su se na povredu njihovog prava na pravično suđenje zbog pretjeranog formalizma koji je pokazao Apelacioni sud primjenjujući član 240. Zakona o građanskom postupku i zbog toga što nisu uzeli u obzir dokazne dokumente koje su dostavili. Dodaju da su građanski sudovi uveli ograničenje njihovog prava na pravično suđenje koje nije bilo jasno, pristupačno i predvidljivo, da to ograničenje nije imalo legitimni cilj i da nije bilo proporcionalno ovom drugom. Oni navode povredu člana 6. stav 1., koji u svom relevantnom dijelu glasi:

„Prilikom utvrđivanja njegovih građanskih prava i obaveza ili krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom ustanovljenim zakonom."

A. Dopuštenost

29. Vlada je pozvala Sud da odbaci ovaj prigovor zbog nedostatka svojstva žrtve. Ona ostaje pri stavu da podnosioci predstavke traže da Sud ispita *in abstracto* usklađenost uslova utvrđenih članom 240. Zakona o građanskom postupku s Konvencijom. Naglašava, s jedne strane, da su navodi podnosilaca koji su proizašli iz dokumenata koji nisu uzeti u obzir izneseni na ročištu pred Prvostepenim sudom od strane njihovog svjedoka, čiji je iskaz imao jednaku dokaznu vrijednost kao i izjava pod zakletvom što nije uzeto u obzir, a s druge strane da je izvještaj koji sadrži iskaz svjedoka Ef.Ma. bio dio predmeta pred Apelacionim sudom.

30. Sud smatra da je, u posebnim okolnostima slučaja, prigovor Vlade toliko usko povezan sa suštinom prigovora podnosilaca predstavke da ga treba spojiti s pitanjem osnovanosti.

31. Utvrdivši da ovaj prigovor nije očigledno neosnovan niti neprihvatljiv po drugom osnovu iz člana 35. Konvencije, Sud ga proglašava prihvatljivim.

B. Osnovanost

1. Argumenti strana

a) Podnosioci predstavke

32. Podnosioci predstavke tvrde da je presuda Apelacionog suda, koju je potvrdio Kasacioni sud, zanemarila dokaze iz razloga što ih nisu predložili u skladu s članom 240. Zakona o građanskom postupku kojeg je Apelacioni sud primijenio po analogiji u njihovom slučaju. Međutim, postoji četrnaest presuda Kasacionog suda u kojima je potonji smatrao da je metoda koju su podnosioci predstavke koristili pri pozivanju na svoje dokaze pred Apelacionim sudom, i legalna i prihvatljiva. Presude Kasacionog suda koje je spomenula Vlada su irelevantne, jer su se stranke u postupcima na koje se odnose ove presude samo izjasnile u

svojim prigovorima pri Apelacionom sudu da su zasnovane na dokumentima podnesenim Apelacionom sudu, pozivajući se na ove dokaze na specifičan, jasan i precizan način.

33. Podnosioci predstavke su istakli da su se u svom podnesku pred Apelacionim sudom na poseban, jasan i precizan način osvrnuli na tekst izjave pod zakletvom pred notarom, čiji su dijelovi, štaviše, uključeni u gore navedeni podnesak. Nadalje, uprkos činjenici da su se i stranke i suprotne strane pridržavale potpuno istog metoda u iznošenju dokaza izvedenih pred Apelacionim sudom, a nastalim na Prvostepenom sudu, Apelacioni sud je smatrao njihove podneske neprihvatljivim, dok je dopustio one suprotne strane.

34. Podnosioci predstavke su takođe tvrdili da su dokazi koje Apelacioni sud nije uzeo u obzir bili od presudne važnosti za ishod predmeta i da nisu duplirali iskaz na Apelacionom sudu, na saslušanju pred Prvostepenim sudom svjedoka Ef. Ma. (vidi tačku 11. gore), što je Apelacioni sud uzeo u obzir.

b) Vlada

35. Vlada je ustvrdila da postupak pred domaćim sudovima, u cjelini, nije povrijedio pravo podnositelaca predstavke na pristup Sudu.

36. S jedne strane, ona tvrdi da su ograničenja nametnuta članom 240. Zakona o građanskom postupku slijedila legitimni cilj: osigurati pravnu sigurnost i pravilno provođenje pravde, a da pri tome poštivanje ovih ograničenja ne zahtijeva poseban napor za stranke.

37. S druge strane, sa stanovišta proporcionalnosti, Vlada je ustvrdila da dokumenti koje Apelacioni sud nije uzeo u obzir (vidi tačku 18 gore) nisu bili odlučujući u dokazivanju navoda podnositelaca predstavke. S tim u vezi, ona tvrdi da su navodi o prirodi i zakonitosti kompanije bili legalni i da se kao takvi nisu mogli dokazati predmetnim dokumentima. Činjenice navedene pod brojevima 1 do 5 (vidi tačku 20 gore) su navodi koje su iznijeli tužioci, a one pod brojevima 6 i 7 (vidi tačku 20 gore) su ocjene Prvostepenog suda. Konkretnije, što se tiče navoda pod brojem 7, Vlada je precizirala da su podnosioci predstavki u svojim prigovorima pred sudovima koji su odlučivali o osnovanosti tvrdili da su iznosi na bankovnom računu dolazili iz imovine Sotiriosa M., a ne donacije, navod koji je prvi put iznesen pred Kasacionim sudom.

38. Osim toga, Vlada je naglasila da su navodi da je Kalliopi M. jedina osoba ovlaštena da raspolaže računom, da su njezina djeca mogla upravljati računom samo u slučaju da je potonja spriječena da to radi, da je raspolagala računom kako bi mogla finansirati svoje potrebe, ali i davati donacije, potkrijepljeni iskazom na saslušanju svjedoka podnositelaca predstavke, Ef.Ma., pri čemu je Apelacioni sud uzeo u obzir ovu izjavu.

39. Konačno, Vlada je potvrdila da prema sudskoj praksi Kasacionog suda, tekst prvostepenog podneska ne samo da se mora priložiti žalbenom podnesku, već mora biti njegov sastavni dio. Samo u ovom slučaju vrijedi u toku žalbenog postupka pozivanje na dokumente i podnesak podnesen u prvom stepenu. Međutim, u ovom slučaju pozivanje na izjavu pod zakletvom i izvode računa nije bilo konkretno, niti jasno, niti direktno pred

Apelacionim sudom, već samo posredno, jer je moglo proizaći samo iz teksta podneska podnesenog na prvom stepenu.

2. Ocjena Suda

a) Opšta načela

40. Sud podsjeća na dosljednu sudsku praksu prema kojoj nije njegov zadatak da zauzme mjesto domaćih sudova. Tumačenje domaćeg zakonodavstva prvenstveno je odgovornost nacionalnih vlasti, uključujući i niže i više sudove (*vidi, između ostalog, Nejdet Şahin i Perihan Şahin protiv Turske, br. 13279 /05, stav 49, ESLJP 2011*). Osim toga, „pravo na sud“, čije pravo pristupa čini poseban aspekt, nije apsolutno i podliježe ograničenjima koja su implicitno prihvaćena, posebno u pogledu uslova prihvatljivosti žalbe, jer zahtijeva svojom prirodom uređenje od strane Države, koja u tom pogledu uživa određenu slobodu procjene. Međutim, ova ograničenja ne bi trebala ograničavati pristup stranci na takav način ili u tolikoj mjeri da je njegovo pravo na Sud povrijeđeno u samoj svojoj suštini; konačno, mogu se pomiriti samo s članom 6. stavom 1. ako teže postizanju legitimnog cilja i ako postoji razuman odnos proporcionalnosti između upotrijebljenih sredstava i cilja koji se želi postići (*vidi, između ostalog, Zubac protiv Hrvatske, br.40160/12, stav 78, od 5. aprila 2018*). Naime, pravo na pristup sudu postiže se kada njegovi propisi prestanu služiti ciljevima pravne sigurnosti i dobrog provođenja pravde i predstavljaju svojevrsnu barijeru koja sprječava stranku da vidi da njegov spor rješava Sud.

41. Sud dalje podsjeća da kompatibilnost ograničenja predviđenih domaćim pravom s pravom pristupa sudu priznatim članom 6. stav 1. Konvencije zavisi od posebnosti predmetnog postupka i mora se uzeti u obzir cjelokupni proces koji se vodi u domaćem pravnom poretku i uloga koju tu ima Vrhovni sud, te uslovi prihvatljivosti prigovora na Kasacionom sudu koji mogu biti strožiji nego za žalbu (*Khalfaoui protiv Francuske, br. 34791/97, ESLJP 1999-IX*).

42. Sud konačno podsjeća da su pravila koja se odnose na formalnosti za podnošenje žalbe imaju za cilj da osiguraju dobro upravljanje pravosuđem i poštuju načela pravne sigurnosti. Stranke u postupku moraju biti u prilici očekivati da će se pravila primijeniti (*Miragall Escolano i drugi protiv Španije, br. 38366/97, 38688/97, 40777/98, 40843/98, 41015/98, 41400/98, 41446/98, 41484/98, 41487/98 i 41509/98, stav 33, ESLJP 2000-I*).

43. Međutim, Sud je u nekoliko navrata zaključio da će primjena od strane domaćih sudova formalnosti koje treba poštovati radi podnošenja žalbe vjerovatno kršiti pravo na pristup Sudu. Ovo je slučaj kada pretjerano formalističko tumačenje obične zakonitosti koje je izvršio Sud efikasno sprječava suštinsko ispitivanje žalbe dotične osobe (*Běleš i drugi protiv Češke Republike, br. 47273/99, stav 69, ESLJP 2002-IX, Zvolský i Zvolská protiv Češke, br. 46129/99, stav 55, ESLJP 2002 IX, i Nikolaos Kopsidis protiv Grčke, br. 2920/08, stav 22, od 19. marta 2010*).

b) Primjena načela u ovom slučaju

44. Prije svega, Sud se slaže s Vladom priznajući da član 240. Zakona o građanskom postupku teži legitimnom cilju: osigurati pravilno funkcioniranje sudova i garantovati strankama u postupku da će se dokazi „na koje se pozivaju u žalbenom postupku uzeti u obzir i poštediti Apelacioni sud od nepotrebnog opterećenja kako bi se ubrzao tok postupka. Stoga je ovaj cilj u skladu s ciljem navedenim u obrazloženju uredbe kojom se uvodi član 240, naime da se izbjegne pretjeran pritisak na sudije koje bi bile dužne locirati navode stranaka sadržane u njihovim prigovorima podnesenim u postupku koji se odvijao na prethodnim instancama (vidi tačku 24 gore).

45. Drugo, na Sudu je da provjeri da li je u ovom predmetu primijećen razuman odnos proporcionalnosti, uzimajući u obzir činjenicu da su Apelacioni sud i Kasacioni sud odlučili, na osnovu člana 240, da ne uzmu u obzir određene dokaze koje su podnosioci predstavke dostavili Apelacionom sudu.

46. S tim u vezi, Sud će prije svega morati ispitati da li se advokat podnosilaca predstavki jasno i konkretno pozvao na izjavu pod zakletvom izjavu sastavljenu pred notarom D.F. koju su podnosioci predstavke smatrali odlučujućim dokazom za ishod spora.

47. Sud ističe da prema sudskoj praksi Kasacionog suda kako bi objedinjavanje podnesaka iznesenih u prvom stepenu u podneske podnešene Apelacionom sudu, bilo prihvatljivo, nije dovoljno priložiti prve drugima. Dvije serije podneska trebaju biti predstavljene u obliku jednog teksta, tražeći da se žalba odobri ili odbije. Da bi pozivanje na dokumente pred Apelacionim sudom bilo zakonito, to mora biti učinjeno na specifičan, jasan i precizan način u gore spomenutom jedinstvenom tekstu žalbenog podneska, a ne posredno jednostavnim pozivanjem na prvostepene podneske (vidi stav 25 gore).

48. Međutim, u ovom slučaju, iz žalbenih podneska podnosilaca predstavke od 12. aprila 2011. godine proizilazi da njihovi prvostepeni podnesci nisu uključeni u tekst prigovora iskazanih na Apelacionom sudu na način koji zahtijeva sudska praksa Kasacionog suda ili kao jedinstveni tekst pod naslovom "prigovori pred Apelacionim sudom" i podnjet kao takav. Osim toga, pozivanje na izjavu pod zakletvom i izvode računa nije bilo specifično, niti jasno, niti precizno, uslov koji postavlja ova ista sudska praksa. Sud s tim u vezi primjećuje da se u stvarnom tekstu žalbenih podneska ne navodi izričito i posebno pozivanje na izjavu pod zakletvom i sporne izvode računa. S druge strane, u tački 6 podneska, na kraju njegovog teksta, nalazi se aneks ovjerene istinite kopije podneska koji su podnosioci predstavke podnijeli u prvom stepenu od 29. januara 2009. godine, gdje se apstraktno upućuje na sve dodatke pod brojevima 1 do 15, kao i njihovi dodatni prigovori - odgovor, od 2. februara 2009. Ni u jednom trenutku se izjave pod zakletvom ili izvodi računa ne spominju na specifičan ili pojedinačan način kako to zahtijeva sudska praksa Kasacionog suda.

49. Dakle, imajući u vidu da pozivanje na dokumente navedene u prvostepenom podnesku podnosilaca predstavke nije bilo zakonito, jer se u tom podnesku nije spominjao konkretan pasus, Kasacioni sud nije pokazao pretjerani formalizam. Primjenio je samo jasna, dostupna i lako razumljiva proceduralna pravila za podnosiocima predstavke kojima je, osim toga,

pomogao advokat s iskustvom u sudskim postupcima (*vidi takođe u vezi s tim, Trevisanato protiv Italije, br. 32610/07, stav 45, od 15. septembra 2016*).

50. Sud smatra korisnim podsjetiti u ovoj fazi da se pravo na pravično suđenje može smatrati djelotvornim samo ako se zahtjevi i zapažanja stranaka zaista "saslušaju", tj. da ih Sud pravilno razmotri. Drugim riječima, član 6 implicira da je "Sud" dužan poduzeti efikasno ispitivanje sredstava, argumenata i ponuda stranaka, osim da procijeni njihovu relevantnost (*Van de Hurk protiv Holandije, od 19. aprila 1994, stav 59, serija A br. 288, Tourisme d'affaires protiv Francuske, br. 17814/10, stav 25, od 16. februara 2012, i Hôpital local Saint-Pierre d'Oléron i drugi protiv Francuske, br. 18096/12 i 23 druge prijave, stav 83, od 8. novembra 2018*).

51. Sud primjećuje da je iskaz na saslušanju svjedoka podnosioca predstavke, Ef.Ma, odražavao sadržaj izjave pod zakletvom: ova izjava ukazuje na osporenu tačku da je, nakon što je Sotirios M. preminuo, Kalliopi M. svakom od svoje djece dala 500.000 USD, zadržala za sebe ostatak, tj. 600.000 £, odlučila je pokrenuti kompaniju kako bi njena djeca mogla podizati novac kad se ona razboli i zadržala je ono što je htjela za izdržavanje. Međutim, izjava Ef.Ma.sazela je vrlo jasno sadržaj izjave date pod zakletvom.

52. Shodno tome, sadržaj gore navedenog svjedočenja koje je Apelacioni sud uzeo u obzir ozbiljno potkopava tvrdnju podnosioca predstavke da je izjava pod zakletvom koju je drugi svjedok dao podnosiocima predstavke bila ključna za ishod slučaja. S tim u vezi, Sud je primijetio da je bitni argument podnosioca predstavke pred Apelacionim sudom, a koji se sastojao u izjavi da je Kalliopi M. jedina osoba koja ima pravo da upravlja računom i da njime raspolaže kako smatra za shodno i da njena djeca to nisu mogla činiti, osim u slučaju sprječenost potonje, proizišlo je jasno iz iskaza Ef.Ma.

53. U ovim okolnostima, Sud smatra da podnosioci predstavke nisu trpili nesrazmjerno uplitanje u njihovo pravo na Sud. Shodno tome, Sud odbacuje prigovor Vlade zasnovan na nedostatku svojstva žrtve, ali smatra da nije došlo do povrede člana 6. stav 1. Konvencije.

II. O NAVODNOJ POVREDI ČLANA 1. PROTOKOLA BR.1

54. Podnosioci predstavke žalili su se da odbacivanjem njihove žalbe, građanski sudovi su povrijedili njihovo pravo na mirno uživanje imovine. Oni se pozivaju na član 1 Protokola br. 1 koji glasi:

“ Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primjenjuje zakone koje smatra potrebnim da bi regulisala korištenje imovine u skladu s opšim interesom, ili da bi osigurala plaćanje poreza ili drugih doprinosa ili kazni.”

55. Prvo, Vlada je ustvrdila da je ovaj prigovor neprihvatljiv, jer je nespojiv *ratione materiae* s odredbama člana 1: vlasništvo nad iznosima položenim na račun i valjanost donacija tih iznosa nisu utvrđeni i bili su predmet nacionalnog postupka. Shodno tome, podnosioci predstavke su imali samo „protivtužbu“ koja se nije mogla smatrati ni imovinom, ni

legitimnim očekivanjem, ni vrijednošću imovine, u smislu sudske prakse Suda, jer se zasnivala na njihovom vlastito tumačenju svrhe društva i činjenica slučaja. Vlada se oslonila, u korist svoje tvrdnje, na presudu *Kopecký protiv Slovačke* br. 44912/98, *ESLJP 2004-IX*).

56. Drugo, Vlada je smatrala da podnosioci predstavke nisu iscrpili domaća pravna sredstva, jer nikada nisu tvrdili pred domaćim sudovima da su, na osnovu člana 1. Protokola br. 1, legitimno očekivali očuvanje svog bogatstva proizašlog iz spornog bankovnog računa

57. Sud ne smatra potrebnim da se treba izjasniti o ovim prigovorima jer u svakom slučaju zaključuje da je ovaj prigovor neprihvatljiv iz slijedećih razloga.

58. Sud ističe da se, pored dva gore navedena izuzetka, Vlada poziva na svoja zapažanja prema članu 6. stav 1., a sa svoje strane, podnosioci predstavke su se pozvali na njihove prigovore o navodnoj povredi člana 6 stav 1. Ističu da je izjava pod zakletvom pred notarom bila odlučujuća za ishod spora i da njen sadržaj nije bio identičan, ni doslovno suštinski, onom u izjavama na saslušanju svjedoka Ef.Ma.

59. Sud podsjeća da čak i u kontekstu horizontalnih odnosa, kada je miješanje u pravo podnosioca predstavke na mirno uživanje posjeda djelo drugog fizičkog lica, mogu postojati razmatranja od javnog interesa koja mogu nametnuti određene obaveze državi (*Sovtransavto Holding protiv Ukrajine*, br. 48553/99, stav 96, *ESLJP 2002-VII*, i *Zolotas protiv Grčke* (br. 2), br. 66610/09, stav 39, od 29. januara 2013.). Svako kršenje prava na mirno uživanje imovine koje počinji pojedinac dovodi do pozitivne obaveze države da u svom unutrašnjem pravnom poretku garantuje da će pravo na imovinu biti dovoljno zaštićeno zakonom i da će odgovarajući pravni lijekovi omogućiti žrtvi takvog kršenja da ostvari svoja prava, posebno, gdje je to primjenjivo, traženjem naknade za pretrpljenu štetu (*Kotov protiv Rusije*, br. 54522/00, stav 113, *ESLJP 2012*). Bez obzira na šutnju člana 1. Protokola br. 1 u pogledu proceduralnih zahtjeva, sudski postupci koji se odnose na pravo na mirno uživanje posjeda moraju takođe ponuditi dotičnoj osobi odgovarajuću priliku da svoj slučaj predstavi nadležnim vlastima radi osporavanja mjera koje krše prava zajamčena ovom odredbom (*Panteliou-Darne i Blantzouka protiv Grčke*, br. 25143/08 i 25156/08, stav 36, od 2. maja 2013).

60. Međutim, u ovom predmetu, iako je istina da su iznosi koje su podnosioci predstavki morali platiti suprotnim stranama uzeti iz njihovog vlasništva, to je bio rezultat spora između pojedinaca koji je pokrenuo odgovornost Države samo na indirektan način ili pozitivnom obavezom da se uspostave postupci koji bi vjerovatno štitili prava svih na poštivanje njihove imovine. Sud podsjeća, s tim u vezi, na svoj zaključak da u ovom predmetu nije bilo povrede prava na pravično suđenje (vidi gore stav 53). Dakle, ova pozitivna obaveza nije prekršena.

61. Prema tome, Sud smatra da je prigovor prema članu 1. Protokola br. 1 očigledno neosnovan i da se mora odbiti u skladu s članom 35. stav 3 (a) i 4. Konvencije.

IZ TIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *Spaja* s pitanjem osnovanosti prigovor zasnovan na nedostatku svojstva žrtve prema članu 6. stav 1. Konvencije i *odbija ga*;

2. *Prolašava* prigovor koji se odnosi na član 6. stav 1. Konvencije prihvatljivim, a ostatak predstavke neprihvatljivom;

3. *Utvrdjuje* da nije došlo do povrede člana 6. stav 1. Konvencije;

Sastavljeno na francuskom jeziku, otpravljeno u pisanom obliku 19. novembra 2020. godine, u skladu s članom 77. stavovima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Renata Degener
Zamjenik sekretara

Ksenija Turković
Predsjednik

DODATAK

Lista podnosilaca predstavke

Br.	Ime PREZIME	Datum rođenja	Mjesto stanovanja
1.	Kyriaki EFSTRATIOU	07/12/1944	Alimos
2.	Amalia EFSTRATIOU	25/03/1982	Athènes
3.	Neofytos EFSTRATIOU	09/09/1948	Athènes
4.	Anna SAMIOTOU	21/05/1967	Athènes
5.	Kalliopi SAMIOTOU	28/09/1968	Athènes

Potvrđujem da ovaj prijevod u potpunosti odgovara izvorniku sačinjenom na francuskom jeziku.

Dnevnik 457/I/21, datum 8.10.2021. god. 4 Sarajevo

Jasmina Dževlan

Stalni sudski tumač za francuski jezik.

